

DOPRINOS HIMZO-EF. ČELENKE IZGRADNJI DŽEMATA ŠERIĆI

Safet HUSEJNOVIĆ

Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici
safethus@hotmail.com

SAŽETAK: Himzo-ef. Čelenka je jedan od najznačajnijih boraca za islam i zaštitu muslimana na području Zenice. Hrabri, dobroćudni i krajnje požrtvovani imam, zamjenik muhtara i komandanta Muslimanske milicije za vrijeme II svjetskog rata, rukovodilac mladomuslimanskog pokreta u svom kraju i dugogodišnji zatočenik u kazamatima komunističke strahovlade. Himzo-ef. je bio autoritet kojeg karakterišu vizija, pouzdanje, organizacione sposobnosti, efikasnost, taktičnost, mudrost, povjerenje, postupnost u radu, interakcija s ljudima, posebno s mještanima Šerića u kojim je djelovao i živio. Himzo-ef. je svojom blagošću, strpljivošću, darežljivošću, empatijom, altruizmom i upornošću osvajao srca i duše polaznika. On je u potpunosti sagorijevao u predanosti na vjerskoj pouci i u radu s džematlijama. Cilj rada je da na osnovu dostupne literature i arhivske građe osvijetlimo životni put i djelovanje ovog vrijednog imama i muallima.

Ključne riječi: Himzo-ef. Čelenka, Šerići, Islamska zajednica, mekteb, efendija, muallim

Uvod

Sjećati se naših čestitih imama uistinu je vid svjedočenja o čuvanju dini-islama u jednom neobičnom i bremenitom vremenu koje je iza nas. Biti na braniku Allahove vjere, predvođeni vjernike i dijeleći s njima stvarnost i iskušenja ovog svijeta, mogu biti samo oni koje Uzvišeni odredi i osnaži snagom imana i sabura u toj najčasnijoj misiji čovjeka na Zemlji. Upravo s tom namjerom i spominjemo naše vrijedne i plemenite imame koji nisu više među nama, a koji su nas svojom imamskom misijom zadužili da nastavimo ondje gdje su oni stali i da taj časni emanet predamo generacijama koje dođu poslije nas. Obično kažemo da svako vrijeme ima svoje breme, svoje ljude, svoje gazije, svoje

daije i da Svemogući svojom mudrošću i sveopćim znanjem svakoj vremenskoj epohi podari iskrene robove koji će na svojim leđima iznijeti sve ono što zahtijevaju vrijeme i okolnosti u kojima živi zajednica vjernika.

Znamo isto tako da je naša najdraža domovina Bosna i Hercegovina kroz sva minula stoljeća od susreta s islamom imala mudre, hrabre i izdržljive imame koji su bili personifikacija plemenitih Allahovih robova koji su svojim djelovanjem dali snažan pečat očuvanju Allahove vjere i domovine u kojoj živimo. Historija ih prepoznaje u najboljem smislu.

Jedan od imama koji se posebno istakao kao hatib, mualim, dobrotvor, humanista i aktivista u očuvanju vjerskog i nacionalnog identiteta Bošnjaka je Himzo-ef. Čelenka.

Autor ovog teksta kod njega je naučio kur'ansko pismo, osnovna pravila učenja Kur'ana i temelje o islamu. Bio je istinski vođa u dugogodišnjem radu u džematu Šerići. Ostavio je neizbrisiv trag kod svojih džematlija koji ga se i danas rado sjećaju.

Himzo-ef. Čelenka

Himzo-ef. Čelenka, čestiti zenički imam, ubraja se u plejadu imama koji su u turbulentnim vremenima komunističkog sistema požrtvovano obavljali imamsku misiju štiteći svoju vjeru od svih nasrtaja i iskušenja. Himzo Čelenka, sin Mustafe i Đulbe, rođen je 11. jula 1913. godine u Šerićima. U bivšoj jugoslavenskoj vojsci služio je od 14. aprila 1938. do 1. oktobra 1939. godine. Završio

je mješovitu nižu medresu Sultan Ahmed 1936. godine u Zenici s odličnim uspjehom. U prvom periodu radio je kao imam u Šerićima, od 4. januara 1938. do 4. decembra 1948. godine. Nakon toga, odlazi na izvršavanje zatvorske kazne. Drugi angažman u džematu Šerići imao je od 19. aprila 1961. godine do odlaska u penziju 31. decembra 1986. godine. (Arhiva Medžlisa Zenica)

Dostojanstven kakav je bio, Himzo-efendija nikad nije govorio ništa osim istine. Državnim vlastima predao se 4. decembra 1948. godine. Osuđen je na 17 godina zatvora, a pušten je 29. novembra 1959. godine. Njegovih 11 godina zatvora, odnosno 132 mjeseca ili oko 4.000 dana života žrtvovanih za principe koji imaju samo iskreni, vrijedni su pamćenja. (Kovačević, 2005:67) Himzo-efendija je bio na čelu mjesne organizacije "Mladi muslimani" u Šerićima. U jednom intervjuu, sjećajući se teških zatvorskih dana, kaže:

Mjesec dana bile su moje ruke crne od vezivanja kanapom. I danas često puta u noćima, moje ruke same odskoče. Bio sam u izolaciji četiri godine sa šest hodža i šest fratara u jednoj sobi. Kad smo mi išli na radilište, svi zatvorenici su morali da okrenu glavu duvaru – da nas ne vide. Jer, kažu da mi kvarimo i trujemo ostale zatvorenike. Klasični kriminalci su imali više prava nego mi. Njih nisu ni progonili. Oni su bili redari po kancelarijama. Naročito su znali da drže politička predavanja uz ramazan. Uvijek neko dođe iz Beograda da nas odgovori od posta. Govorio bi: – Vi, mladi muslimani, niste krivična djela učinili, niste ubijali, jedite svinjsko meso, nemojte klanjat,... i idite kući! Najviše se insistiralo da izidemo popravljeni kao ljudi iz zatvora. Mene su zvali jedno veče u kancelariju. Dođe jedan Slavko, vaspitač za Mlade muslimane. Da porazgovaramo, bez pisanja u dosije, šta god ja govorio. On zna ustrojstvo IVZ-a kao i ja. Kaže: – Eto sad imate džamije. Rekoh: – Vi znate šta radite. Za 50 godina ako ne rade medrese i mektebi, neće više ko imati da ide u džamiju. Ovaj Reis nije naš, nego vaš. Kaže mi:

Nišani na mezaru Himzo-ef. Čelenke

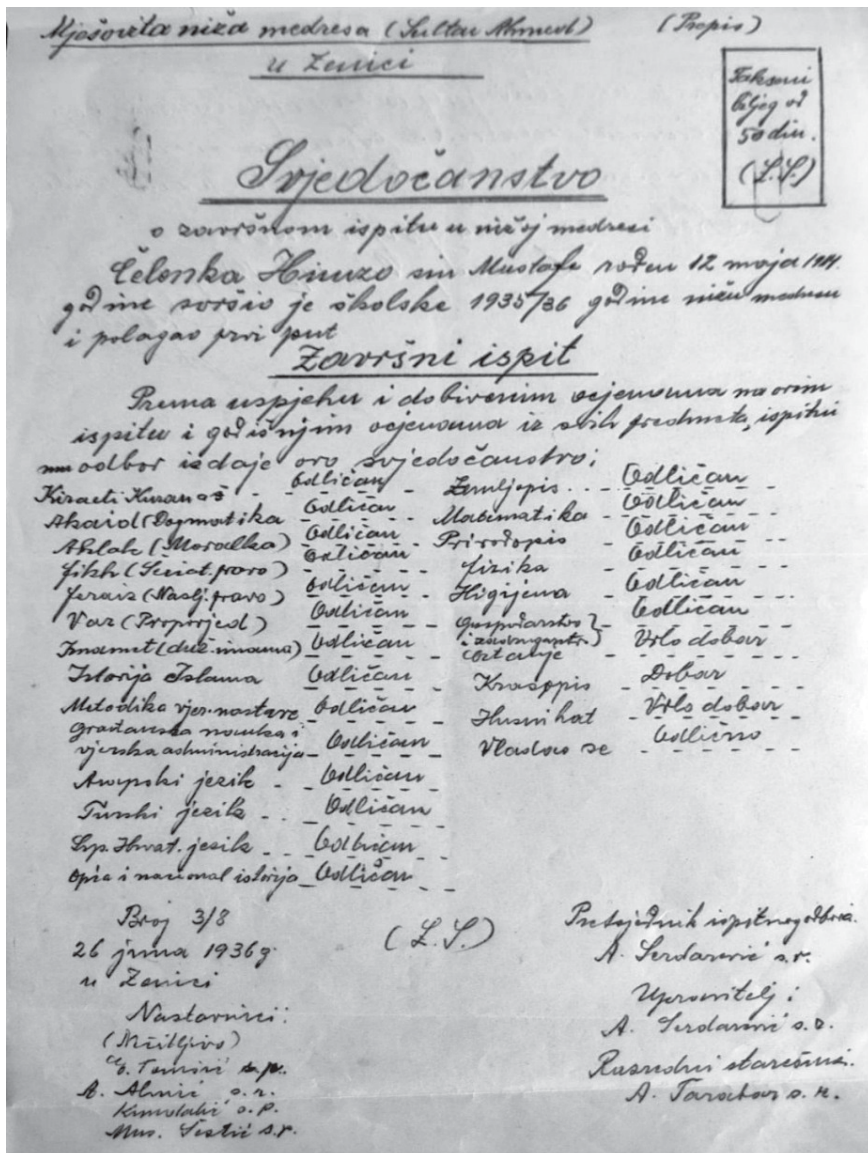
– Možda ćeš izići iz zatvora. Kad izadeš, neće te više niko htjeti da sluša u selu. Tamo je sve prevaspitano. – Smijem li ja, pitam, ako mi dadnu da budem hodža, da tumačim šta piše u Kur'anu. – Smiješ, kaže, ali ti neće dati selo, tamo je sve prevaspitano... Ušao sam u zatvor 1948. godine, izašao sam u novembru 1959. godine. Pet godina sam imao gubitak građanskih prava. Nisam mogao da budem u službi 15 godina. (Đidić, Hećimović, 1991: 68-71)

Požrtvovanost je rahmetli Himzo-ef. pokazao ne samo svojim fizičkim patnjama za dobro svoga ummeta nego je po uzoru na Ebu Bekra, r. a., nesebično, velikodušno materijalno pomagao očuvanje islama u našim krajevima. Koliko god je bio svjestan značaja mekteba i medresa, tako je bio presretan kad je čuo da je pokrenuta akcija osnivanja Islamskog fakulteta u Sarajevu. Trebalo je renovirati zgradu, bivši Đulagin dvor, za smještaj fakulteta, a za to su bila potrebna velika sredstva. Raspisan je apel za donaciju. On se među prvima odazvao, skupa sa još njegova tri brata. Odlučili su da svi daju po 5.000.000

dinara, što je bila pozamašna svota. To je bilo nešto prije 1977. godine kada je otvoren fakultet, a inženjerska godišnja plata je bila oko 100.000 dinara. Ko zna kako su sakupili tako veliku svotu novca, a svi su živjeli skromno. Posebno u to doba nisu imali u svojim kućama ni električni štednjak, ni frižider, niti kupatilo s nužnikom. I sada su im svi putevi unutar sela neasfaltirani, razoreni vododerinama. Znači, opći interesi su nadvladali lične i lokalne... (Kasumagić, 1997: 27)

Misionarski rad Himzo-ef. Čelenke

Himzo-ef. je bio autoritet s vjerskom i misijskom identifikacijom kojeg karakterišu vizija, pouzdanje, organizacione sposobnosti, efikasnost, taktičnost, mudrost, povjerenje, postupnost u radu, interakcija s ljudima, posebno s mještanima Šerića, u kojim je djelovao i živio. Imami poput Čelenka-ef. su svojom blagošću, strpljivošću, darežljivošću, empatijom, altruizmom, upornošću – loženjem vatre u mektebima i edebom osvajali

Svjedočanstvo Himze Čelenke iz mješovite niže medrese Sultan-Ahmed u Zenici (Prepis)

srca i duše polaznika. Oni su sagorijevali u predanosti na vjerskoj pouci. Mora se podvući da su ti imami imali sezonske plaće, da su bili bez socijalnog, zdravstvenog i penzionog osiguranja, da do 1970. godine nije bilo ni ilmi-hala ni sufara, čak ni Kur'ana, a kamoli planova, programa, pedagogija, didaktika i vjeronauke u školama, ali oni su imali rezultate. Kao što konstatuje Mustafa Spahić, po srčanosti, odvažnosti i neustrašivosti pred Partijom i Udbom, za Salih-ef. Gračića se može kazati – čovjek zvani hrabrost. On je bio imam u Topčić Polju, a njegov zatvorski prijatelj Himzo-ef. Čelenka u Doglodima – Šerići. Himzo-ef. je u svom džematu imao više zlatnih vakifa za Islamski fakultet od bilo kojeg drugog medžlisa izuzev Sarajevskog. Po broju polaznika

vjerske pouke i po sadržaju vjerskog života njegov džemat je pokrивao jedan manji medžlis. (Spahić, 2018)

Himzo-ef. Čelenka je redovno dostavljao informacije u zvaničnim glasilima Islamske zajednice o vjerskim aktivnostima u džematu Šerići. U jednom od tih izvještaja čitaoce *Glasnika* obavještava da je selo Šerići udaljeno od Zenice 35 km. U selu se nalaze džamija, škola, ambulanta, poljoprivredna apoteka, otkupna stanica i prodavnica. Vjerski život se odvija na zadovoljavajući način. Gotovo sva djeca su obuhvaćena vjerskom obukom, što je slučaj i sa školom. Na vjersku pouku dolazi oko 200 polaznika, od kojih dvije trećine uče arapsko pismo. Selo broji 113 domaćinstava sa 925 stanovnika. Hadž su obavila 23 lica, što očito govori da ljudi ovog sela

vode računa o vjerskim dužnostima, a i da ekonomski dobro stoje. U selu se ne troši alkohol, a šljive se uopšte ne stavljaju u kace nego se suše na sušarama. U selu se nalazi vodovod, pa se u mnoge kuće uvodi voda, a u zadnje vrijeme sve je više domaćinstava koja posjeduju i svoja kupatila. Selu nedostaje električno svjetlo ali se i na tome uveliko radi u koju svrhu je prikupljeno 15-16 miliona starih dinara. Ljudi ovog naprednog sela vrlo dobri su muslimani i ne žale novčano pomoći sve naše vjerske potrebe, a naročito za naše vjersko prosvjetne ustanove. Tako su u 1970. sakupili milion, a u 1971. milion i tri stotine starih dinara od zekata i sadekatul-fitra za fond GHM medrese i Islamskog teološkog fakulteta. ("Dobrotvori...", 1972:298)

U svom dopisu za *Preporod* iz 1980. godine Himzo-efendija navodi da selo Šerići broji oko 150 domaćinstava (1.000 stanovnika), u brdovitom kraju, na tromedi Zenice, Travnika i Teslića. Ima džamiju koja je dobro posjećena, a posebno uz ramazan, gdje dolazi na teravih-namaz oko 300 osoba oba spola. Predavanja održava džamijski imam Himzo Čelenka... Vjersku obuku pohađa 250 djece različitog uzrasta, a hatmu je ove godine završilo 83 djece iz Kur'an-Kerima. Što se tiče akcije zekata i sadekatul-fitra, ona je za ovdašnje prilike na velikoj visini. Prikupljeno je ukupno 15.000.000 st. dinara. (Čelenka, 1980:14)

Dakle, Himzo-efendija je imao velikog uspjeha u radu s polaznicima mektepske pouke. Na osnovu dopisa koje je slao *Preporodu* i *Glasniku* saznajemo da je mekteb u džematu Šerići pohađao veliki broj djece, od 200 do 250 polaznika. Najvjerovatnije da je shodno broju školske djece u džematu procentualno bio najposjećeniji mekteb u cijeloj bivšoj Jugoslaviji. Odnosno, da nije bilo djeteta a da nije pohađalo mektepsku pouku, bez obzira što se radilo o neobaveznom vjerskom podučavanju. Ova činjenica nam govori da su mještani Šerića imali izgrađenu visoku svijet o vjerskoj pouci. U to vrijeme je radila

Osmanaga Čelenka, težak; Edhemaga Čehić, težak; Hasan Bošnjak, težak Hasan Halilović, Fehim Halilović, Mehmed Halilović, Šerif Garanović, Ibrahim Topić, Avdaga Čehić, Halil Mehić i Zumra-hanuma Čelenka, supruga Himze ef., svi iz Šerića – Dogloba. Ostatak od 2.960 kuna darovaše ostali vrijedni seljani spomenutog sela. ("Iz Zenice...", 1943/44:158)

Zaključak

Imami, hatibi i muallimi su misionari islama; ukoliko ne žele da učine izdaju misije života, imperativno trebaju kazivati i svjedočiti Allahovu riječ, živjeti islam u granicama mogućnosti i biti primjer ljudima u životu.

Izuzetni ljudi, imami, muderisi i drugi koji ostavljaju vrijedan i vjerodostojan trag u vremenu i prostoru su ljudi vizije, volje, energije i uspravnog hoda u onom i za ono što vrijedi. Život nije samo puko fizičko trajanje i obitavanje, nego je život u općem smislu istovremeno i etika poziva, odgovornosti, ideje, izazova, misije, poslanja i zadatka u činjenju univerzalnih vrijednosti dobra i prevenciji svake vrste zla. U tom smislu, Božiji poslanici i njihovi nasljednici su imali jaku vjeru, snagu duha i karaktera i uspravan hod u približavanju Allahu.

Himzo-efendija je primjer čestitog imama i mualima koji se žrtvovao za islam. Maksimalno je ulagao trud u podučavanju polaznika

mektepske pouke tako da nije bilo djeteta u džematu Šerići, a da nije pohađalo mekteb. Plodove svog misionarskog rada osjetio je za vrijeme službovanja u rodnom mjestu. Osim mekteba, džemat Šerići, u to vrijeme, a i danas je prepoznatljiv po tome što nema prodaje i konzumiranja alkoholnih pića. Dugo godina džemat Šerići je prednjačio u materijalnom pomaganju Islamske zajednice, od davanja zekata, sadekatul-fitra i izgradnji Islamskog teološkog fakulteta u Sarajevu. O tome svjedoče pisani tragovi u glasilima Islamske zajednice. Mnogi njegovi učenici, imami, mualimi i džematlije preuzeli su emanet Himze efendije i nastavljaju ga dosljedno slijediti na putu Istine.

Literatura

- Bajrić, M. (1965). "Jedna rijetka svečanost u džematu Šerići". *Glasnik VIS*, XXVIII, 5-6, 195.
- Đidić, F. i Hećimović, E. (1991). *Robija šutnje*, Zenica.
- (1943/44). "Iz Zenice". *El-Hidaje*, 4-5, 158.
- Čelenka, Himzo (1980). "Ramazani-šerif u Šerićima". *Preporod*, 20, 14.
- Č. H. (1978). "Šerići opet najbolji". *Preporod*, 20, 7.
- (1972). "Dobrotvori", *Glasnik VIS-a*, XXXV, 5-6, 298
- H. Asim (1981). "Nesebično žrtvovanje za potrebe drugih". *Preporod*, 21, 9.
- Kasumagić, I. (1997). "Hadži Himzo Čelenka – čelik vjere i hrabrosti". *Preporod*, 17.
- Korkut, B. (1987). *Prevod Kur'ana*. Sarajevo: Starješinstvo IZ za BiH, Hrvatsku i Sloveniju.
- Kovačević, A. (2005). *Iskre svjetlosti*. Zenica: BZK Preporod.
- Kulenović, A. (2019). *Uloga vakufa u razvoju Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu*. Sarajevo: Fakultet islamskih nauka.
- (1942/43). "Novi članovi dobrotvori i utemeljivači". *El-Hidaje*, 1-2, 36.
- Spahić, M. (2006). "O nepoznato poznatom h. Kasimu ef. Dobračić". *Glasnik RIZ*, LXVIII, 3-4, 281-292.
- Spahić, M. (2018). "Ulema i imami koji se ne zaboravljaju". *Preporod*, 6, 34.
- Šestić, Dž. (2009). "Zenički hafizi s kraja 19. i početkom 20. stoljeća". *Takvim*, 229-236.
- Veladžić, I. (1977). "Dala milione i zaplakala od radosti", *Preporod*, 13, 8.

الموجز

إسهامات الشيخ حيمزو تشيلينكا في تكوين جماعة مسجد شيريتشي

سيفت حسينوفيتش

يُعدّ الشيخ حيمزو تشيلينكا أحد أهم المناضلين من أجل الإسلام وحماية المسلمين في منطقة زينيتسا. كان إماماً شجاعاً دمث الخلق ومضحياً للغاية، وكان نائباً للمختار ولقائد القوات المسلمة إبان الحرب العالمية الثانية، وقائد حركة الشبان المسلمين في منطقتهم. أمضى سنوات طويلة في زنازانات نظام الإرهاب الشيوعي. كان الشيخ حيمزو مرجعية تتميز بالرؤية والثقة والمهارات التنظيمية والكفاءة واللباقة والحكمة والغباط والتدرج في العمل والتفاعل مع الناس، وخاصة مع سكان شيريتشي حيث كان يعيش ويعمل. كسب الشيخ حيمزو قلوب وأرواح تلاميذه بلطفه وصابره وكرمه وتعاطفه وإيثاره ومثابرتة. كرس حياته بالكامل للتعليم الديني والعمل مع المسلمين. إن الهدف من هذا المقال هو تسليط الضوء على حياة وأعمال هذا الإمام والمعلم الفذ، استناداً إلى المراجع والمواد الأرشيفية المتوفرة.

الكلمات الرئيسية: حيمزو تشيلينكا، شيريتشي، المشيخة الإسلامية، الكتّاب، الشيخ، المعلم.

Summary

CONTRIBUTION OF HIMZO EFENDI ČELENKA IN FORMATION OF ŠERIĆI JAMAAT

Safet Husejnović

Himzo efendi Čelenka is one of the most significant fighters for Islam and the protection of Muslims in Zenica. Brave, kind-hearted and dedicated imam, a deputy muhtar and commander of a Muslim military force during World War II, a head of the Young Muslims movement in his birthplace and a prisoner of notorious communist regime prisons. Himzo effendi was an reliable authority with a vision, marked with confidence, efficiency, wisdom. In addition he was interacting and cooperating with people, especially with inhabitants of Šerići where he lived and worked. He conquered people's hearts and souls with his kindness, patience, altruism and determination. He was absolutely devoted to teaching religion and working with his jamaat. This article aims to, on the basis of available texts and archive documentation bring some light on the life and work of this remarkable imam and muallim.

Keywords: Himzo efendi Čelenka, Šerići, Islamic Community, maktab, imam, muallim